

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/263/2020
Identifikačné číslo spisu: 8611201892
Dátum vydania rozhodnutia: 31.03.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Peter Brňák
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:8611201892.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu PhDr. D. C., bývajúceho v H. F. R., R. XX, zastúpeného advokátom JUDr. Igorom Šafrankom, Advokátska kancelária so sídlom vo Svidníku, Sovietskych hrdinov č. 163/66, proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti SR, so sídlom v Bratislave, Račianska 71, o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 40C/203/2011, o dovolaní žalobcu a žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 26. mája 2020 sp. zn. 6Co/320/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie žalovanej a žalobcu o d m i e t a .

Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice I (ďalej aj „prvostupňový súd“ alebo „súd prvej inštancie“) ostatným rozsudkom z 21. júna 2018 č. k. 40C/203/2011-758 uložil žalovanej, zastúpenej Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky povinnosť zaplatiť žalobcovi 30.000 € (výrok I.), zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky povinnosť zaplatiť žalobcovi 30.000 € (výrok II.), v prevyšujúcej časti žalobu zamietol (výrok III.) a priznal žalobcovi náhradu trov konania v rozsahu 100% proti žalovanej (výrok IV.).

1.1. Súd prvej inštancie uzavrel, že pokiaľ ide o náhradu škody titulom nezákonnej väzby, orgánom verejnej moci, ktorý koná v mene štátu, je Ministerstvo spravodlivosti SR podľa § 4 ods. 1 písm. a/ zák. č. 514/2003 Z.z., keďže o nezákonnej väzbe rozhodol súd. Pokiaľ ide o nárok uplatnený titulom nezákonného rozhodnutia, súd s poukazom na skutočnosť, že v danom prípade uznesenie o vznesení obvinenia vydal vyšetrovateľ policajného zboru a prokurátor sťažnosť proti uzneseniu vyšetrovateľa o vznesení obvinenia zamietol a podal obžalobu, uzavrel, že orgánom oprávneným konať za štát je Generálna prokuratúra SR, podľa § 4 ods. 1 písm. f/ zák. č. 514/2013 Z.z. v znení účinnom od 1.1.2013.

1.2. Právo na náhradu škody titulom nezákonnej väzby vzniklo žalobcovi podľa ust. § 8 ods. 5 písm. b/ citovaného zákona, keďže žalobca bol vo väzbe od 7.4.2006 do 2.5.2006, pričom bol rozsudkom súdu,

ktorý nadobudol právoplatnosť dňa 6.10.2009, oslobodený spod obžaloby pre skutok, pre podozrenie zo spáchania ktorého bol vo väzbe.

1.3. Pri posudzovaní výšky peňažnej náhrady súd - s poukazom na to, že uznesenie o začatí stíhania a nezákonné rozhodnutie o väzbe boli vydané pred účinnosťou novely realizovanej zákonom č. 412/2012, ktorá zaviedla v ust. § 17 ods. 4 zák. č. 514/2003 Z.z. limit pri stanovovaní výšky nemajetkovej ujmy súd - uzavrel, že aplikácia ust. § 17 ods. 4 nie je prípustná, pretože sa jedná o hmotnoprávny predpis a absentujú prechodné ustanovenia k novelizácii účinnej od 1.1.2013. Súd preto vychádzal len z kritérií stanovených zákonom pre určenie výšky peňažnej náhrady, a teda pri posudzovaní miery akou bola v dôsledku trestného stíhania znížená dôstojnosť a vážnosť osoby žalobcu v spoločnosti, vychádzal z následnej reakcie, ktorú zásah vyvolal v osobnom, rodinnom, spoločenskom a pracovnom prostredí žalobcu.

1.4. Prvostupňový súd priznal žalobcovi nárok na náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 30.000 € titulom nezákonného rozhodnutia, preto zaviazal Slovenskú republiku zast. Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky zaplatiť žalobcovi titulom náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím - uznesením o začatí trestného stíhania titulom nezákonnej väzby nemajetkovú ujmu vo výške 30.000 € ako aj Slovenskú republiku zastúpenú Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky zaplatiť žalobcovi 30.000 € titulom nemajetkovej ujmy spôsobenej rozhodnutím o väzbe.

1.5. O trovách konania rozhodol v zmysle zásady úspechu žalobcu z prisúdenej sumy. V tomto ohľade prihliadol na skutočnosť, že výška nároku bola závislá od úvahy súdu.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie oboch žalovaných rozsudkom z 26. mája 2020 sp. zn. 6Co/320/2018 (ďalej aj „napadnuté odvolacie rozhodnutie“) zmenil prvostupňový rozsudok tak, že žalovaná (Slovenská republika, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti SR, pozn.) je povinná zaplatiť žalobcovi 15.000 € a v prevyšujúcej časti žalobu zamietol.

2.1. Odvolací súd najskôr zdôraznil, že predmetom odvolacieho prieskumu (už) nebol výrok III., ktorým prvostupňový súd v prevyšujúcej časti žalobu zamietol. Následne dal za pravdu odvolateľke, pokiaľ namietala procesné pochybenie súdu prvej inštancie spočívajúce v nesprávnom označení žalovanej a orgánu, ktorý koná v jej mene, kde súd prvej inštancie nerešpektoval názor odvolacieho súdu vyslovený v predchádzajúcom zrušujúcom uznesení a ustálenú rozhodovaciu prax súdov, v zmysle ktorej za Slovenskú republiku nemôžu byť zviazané dva oprávnené subjekty a štát ako ten istý subjekt môže mať procesné postavenie žalovaného len jedenkrát. V danom prípade si žalobca uplatňoval nároky, u ktorých žiadosť o prejednanie nároku podal na viaceré orgány, a to na Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky, Ministerstve spravodlivosti SR a Ministerstve vnútra SR, pričom žiadosť prejednálo iba Ministerstvo vnútra SR. Z uvedeného vyplýva, že nie je možné v danom prípade aplikovať ustanovenie § 4 ods. 1 písm. m/ zákona č. 514/2003, nakoľko žiadosť bola podaná na oboch príslušných orgánoch (GP a MS SR), avšak nebola prerokovaná ani jedným z týchto orgánov (prerokovalo ju MV SR, ktoré nebolo príslušné v zmysle § 4 ods.1 cit. zák.). V zmysle § 4 ods. 2 citovaného zákona preto v takomto prípade koná v mene štátu Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky.

2.2. Ďalej uviedol, že zákon č. 514/2003 Z.z. výslovne neupravuje nárok na náhradu škody v prípade oslobodenia obžalovaného spod obžaloby. Judikatúra dospela k záveru, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania, pri ktorom treba vychádzať z analogického výkladu úpravy najbližšej, a to z úpravy zodpovednosti za škodu spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Iba takýto postup a výklad zákona zabezpečí ochranu verejného záujmu v podobe konania orgánov činných v trestnom konaní pri stíhaní podozrivých osôb tak, aby v prípade preukázania ich viny boli odsúdení a zároveň následne zabezpečí ochranu verejného záujmu a dodržiavanie zákonom a ústavou chránených práv v prípade, ak výsledkom trestného stíhania nebude preukázanie viny, resp. odsúdenie páchatel'a, ale tento páchatel' bude oslobodený. Rozhodné nie je, ako orgány činné v trestnom konaní vyhodnotili pôvodné podozrenie, ale rozhodné je to, či sa ich podozrenie v trestnom konaní potvrdilo (III. ÚS 754/2016, I. ÚS 320/2016, 8Cdo/96/2018).

2.3. Prvoinštančný súd mal preukázané nepriaznivé následky vzniknuté žalobcovi v oblasti jeho osobnostných práv a to obmedzením jeho osobnej slobody, práva na rešpektovanie a ochranu súkromného rodinného života prihliadnuc aj na čiastočným narušením rodinných vzťahov a správne dospel k záveru, že iba samotné konštatovanie porušenia práva by v danom prípade nebolo dostatočným

zadosťučením. Väzba predstavuje pozbavenie osobnej slobody, čo je jedným z najzávažnejších zásahov do základných ľudských práv a slobôd fyzickej osoby. Je potrebné zdôrazniť, že trestné stíhanie a v rámci neho výkon väzby predstavujú vážny zásah do osobnej slobody jednotlivca a vyvolávajú aj ďalšie negatívne dopady na jeho osobný život a životný osud. Podstatnou okolnosťou je nedobrovoľné obmedzenie osobnej slobody žalobcu na dlhé obdobie, nepreukázanie spáchania trestného činu v súvislosti s ktorým bola väzba nariadená a žalobca v tomto smere správne poukazuje aj na zložité psychické momenty, ktorý so sebou výkon väzby prináša.

2.4. Ako dôvodné odvolací súd vyhodnotil námietky žalovanej týkajúce sa určenia primeranej náhrady nemajetkovej ujmy a príčinnej súvislosti medzi vzniknutou škodou a nezákonným rozhodnutím, resp. väzbou. Nepovažoval za správne závery súdu prvej inštancie pri hodnotení miery akou bola predmetným zásahom znížená dôstojnosť alebo vážnosť osoby žalobcu v spoločnosti, vychádzajúc z toho aké následky zásah vyvolal v rodinnom, pracovnom či v inom prostredí žalobcu. Zároveň je potrebné vytknúť súdu prvej inštancie, že nerešpektoval názor odvolacieho súdu vyslovený v zrušujúcom uznesení vo vzťahu k použitiu ust. § 17 ods. 4 zák. č. 514/2003 Z.z.. Podľa odvolacieho súdu aj keď kritériá, podľa ktorých sa určuje výška nemajetkovej ujmy, boli do zák. č. 514/2003 Z.z. zavedené až s účinnosťou od 1.1.2009 zák. č. 517/2008 Z.z. (§ 17 ods. 3), nejde o nesprávne právne posúdenie veci, ak súd posudzuje uplatnený nárok na náhradu nemajetkovej ujmy za väzbu podľa tohto ustanovenia. Podľa týchto kritérií totiž právna (i súdna) prax postupovala dávno pred účinnosťou tejto novely zákona, teda tým, že tieto kritériá sa vyššie uvedenou novelou dostali do zákona s účinnosťou od 1.1.2009, sa nič nezmenilo na samotnom posudzovaní nároku, lebo súdy tieto kritériá zohľadňovali už v čase, kedy ustanovenie § 17 zákona č. 514/2003 Z.z. ich výslovne neobsahovalo. Odvolací súd v zrušujúcom uznesení tiež upriamil pozornosť na to, že primeranosť nemajetkovej ujmy treba vždy posudzovať resp. určovať (okrem iného) aj v kontexte s ďalšími hmotnoprávnymi predpismi napríklad § 5 ods. 1 druhá veta zák. č. 215/2006 Z.z..

2.5. Odvolací súd nezhliadol dôvod na zmenu svojho stanoviska, preto pri prieskume napadnutého rozsudku vychádza naďalej z úvahy, že aj keď súd nebol viazaný ustanovením § 17 ods. 4 zák. č. 514/2003 Z.z. v znení účinnom od 01.01.2013, pri priznaní nemajetkovej ujmy posudzoval či sú v danom prípade dané dôvody na priznanie náhrady, ktorá prekročuje stanovený limit. Vzhľadom na t. č. ustálenú súdnu prax, prihliadal aj na výšku odškodnenia poskytovanú na základe iných hmotnoprávných predpisov (6MCdo/15/2012), pričom sa ale neobmedzil na mechanické porovnávanie odškodňovania iných prípadov upravených v iných právnych normách. Vychádzal pri tom z úvahy, že nemajetková ujma žalobcu nie je väčšia v porovnaní so smrteľným následkom trestného činu, resp. morálnou škodou spôsobenou trestným činom znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania.

2.6. Pri hodnotení závažnosti následkov, ktoré žalobcovi vznikli v pracovnom, súkromnom a v spoločenskom živote odvolací súd však dospel k záveru, že žalobca všetky ním tvrdené negatívne dôsledky vykonania väzby a trestného stíhania na jeho rodinný, spoločenský a pracovný život (trvalé narušenie rodinných vzťahov, nemožnosť nájsť si prácu v dôsledku vykonanej väzby) nepreukázal, resp. niektoré z nich nepreukázal v takej intenzite, ktorá by viedla k záveru o primeranosti súdom priznanej náhrady. Niektoré následky zas nevznikli v priamej príčinnej súvislosti s väzbou a nezákonným rozhodnutím, resp. trestným stíhaním. Žalovaná dôvodne poukázala na nemožnosť prihliadnutia k dôsledkom v pracovnoprávných vzťahoch žalobcu, keďže nebola preukázaná priama príčinná súvislosť medzi ukončením pracovného pomeru žalobcu, jeho nezamestnanosťou ani prípadným následným neúspechom pri pokusoch o uplatnenie sa na iných pracovných pozíciách. Žalobca bol v súlade so zákonom prepustený zo služobného pomeru z dôvodu porušenia služobnej prisahy alebo služobnej povinnosti zvlášť hrubým spôsobom, pričom k ukončeniu pracovného pomeru došlo bez ohľadu na trestné stíhanie a väzbu, keďže žalobca sa dopustil konania špecifikovaného v personálnom rozkaze, bez ohľadu na to, či toto jeho konanie je alebo nie je trestným činom. Personálny rozkaz ministra vnútra SR, ktorým bol žalobca prepustený zo služobného pomeru príslušníka policajného zboru (odôvodnený konaním, ktoré je žalobcovi vytýkané aj v priebehu trestného stíhania) je právoplatným úkonom, ktorý bol opakovane podrobený prieskumu v rámci správneho súdnictva. V tejto súvislosti nebolo možné opomenúť skutočnosť, že rozsudkom Krajského súdu v Žiline bol žalobca spod obžaloby oslobodený z dôvodu, že skutok nie je trestným činom, teda nie preto, že by sa skutok nestal, alebo že by ho nespáchal žalobca. Teda aj z trestného stíhania jednoznačne vyplynulo, že žalobca tento skutok spáchal. Tento skutok (konanie popísané v personálnom rozkaze) bol vyhodnotený ako porušenie jeho povinností

zvlášť hrubým spôsobom, čo vyplynulo z prieskumu realizovaného v správnom súdnictve. Bolo preto preukázané, že žalobca si sám spôsobil skončenie svojho služobného pomeru, svoju nezamestnanosť a s tým súvisiace ekonomické následky. Pri posudzovaní následnej nezamestnanosti a prípadného následného neúspechu žalobcu pri pokusoch o uplatnenie sa na iných pracovných pozíciách (jeho neúspechu pri obsadzovaní pracovného miesta na vysokej škole) bolo potrebné zohľadniť tú skutočnosť, že žalobca už bol v predchádzajúcom období viackrát trestne stíhaný a bol aj vo väzbe, preto nebolo možné bez ďalšieho uzavrieť, že práve predmetné trestné stíhanie, resp. predmetná väzba mohli byť dôvodom jeho neúspechu.

2.7. Vo vzťahu k žalobcom tvrdným následkom v spoločenskom prostredí bolo nevyhnutné zohľadniť výsledky vykonaného dokazovania vo vzťahu k účasti žalobcu vo voľbách za poslanca obce v roku 2010 a starostu obce v roku 2014, kde bol žalobca úspešný, ktorá skutočnosť jednoznačne osvedčuje, že predmetné trestné stíhanie a väzba nespôsobili takú ujmu v nazeraní spoločnosti na osobu žalobcu, ktorá by mu zabránila byť úspešným pri takejto svojej významnej aktivite. Tak ako správne uviedla žalovaná nejedná sa o uplynutie dlhého obdobia (medzi väzbou, trestným stíhaním a voľbami), keď by bolo možné konštatovať zmenu alebo vystriedanie generácií, resp. predpokladať zásadnejšiu zmenu postoja obyvateľov vo vzťahu k žalobcovi, naopak z uvedeného jednoznačne vyplýva, že obyvatelia obce jeho trestné stíhanie alebo väzbu nevnímali tak negatívne ako to prezentuje žalobca. Ako dôvodnú preto odvolací súd vyhodnotil aj námietku odvolateľky vo vzťahu k preukázaniu príčinnej súvislosti medzi žalobcom tvrdnými následkami a predmetným trestným stíhaním alebo väzbou vzhľadom na skutočnosť, že rovnaké následky mohli vyvolať aj predchádzajúce trestné stíhanie a predchádzajúca väzba v rokoch 2003 až 2004, ktorá trvala až 9 mesiacov, o čom svedčí aj tá skutočnosť, že podobným spôsobom odôvodňuje svoju nemajetkovú ujmu žalobca aj v konaniach vedených pri uplatňovaní nemajetkovej ujmy v súvislosti s inými trestnými konaniami a väzbou. Za správny považoval odvolací súd aj poukaz odvolateľky na rodinnú situáciu žalobcu, kde manželstvo žalobcu doposiaľ trvá, nebol podaný návrh na rozvod manželstva a pri rodinných vzťahoch je opäť potrebné zohľadniť aj existenciu ďalších trestných konaní a inej väzby, ktorá predchádzala a bola oveľa dlhšia, keďže aj tieto boli spôsobilé narušiť vzťahy v rodine a spôsobiť žalobcom tvrdené následky, o to viac, ak sa jednalo o konania a stíhanie a väzbu, ktoré predchádzali (je vysoko pravdepodobné, že prvé stíhanie je najväčším šokom, rovnako prvá väzba je najväčším prekvapením a zásahom).

2.8. Odvolací súd po zohľadnení povahy trestnej veci, dĺžky trestného stíhanie a väzby a preukázané následky zásahu do osobnostnej sféry žalobcu, považoval nemajetkovú ujmu v sume 15.000 € (pozostávajúcu z náhrady za väzbu vo výške 5.000 € a za nezákonné rozhodnutie vo výške 10.000 €) nielen za primeranú, ale aj zodpovedajúcu všeobecnej predstave o spravodlivosti a slušnosti.

2.9. Pri rozhodnutí o trovách konania (pred súdom prvej inštancie aj odvolacieho konania) odvolací súd zohľadnil, že žalobca bol v základe nároku plne úspešný a výška plnenia závisela od úvahy súdu. Zároveň však zohľadnil, že žalobca si uplatňoval nárok na náhradu nemajetkovej ujmy spolu v sume 60.000 €, pričom týmto rozhodnutím mu bola priznaná suma 15.000 €. Vzhľadom na vyššie uvedený výrazný rozdiel medzi požadovanou a priznanou výškou finančnej náhrady, žalobcu v predmetnej veci nebolo možné považovať za plne procesne úspešného. Odvolací súd teda dospel k záveru, že úspech oboch strán bol v zásade rovnaký (žalobca bol úspešný čo do základu a žalovaná čo do stanovenia výšky náhrady) a preto vyslovil, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov konania právo.

3. Odvolací súd uznesením 1. júla 2020 sp. zn. 6Co/320/2018 opravil označenie prvostupňového súdu.

4. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu v spojení s jeho opravným uznesením z 1. júla 2020 sp. zn. 6Co/320/2018 (iba) „v časti ktorou odvolací súd zmenil rozsudok Okresného súdu Košice I ... a uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi 15.000 € ...“ podala dovolanie žalovaná (ďalej aj „dovolaťka“), a to podľa § 420 písm. f/ a § 421 ods. 1 písm. a/ CSP.

4.1. V súvislosti s dovolaním podľa § 420 písm. f/ CSP žalovaná namietala, že odvolací súd pri svojich záveroch o primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy rozhodnutie náležite neodôvodnil, neposkytol zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie a jeho rozhodnutie je vnútorne rozporné.

4.2. V súvislosti s dovolaním podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP žalovaná poukázala na odklon odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu pri riešení otázky - „určovanie primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy podľa hmotnoprávných predpisov slovenského právneho

poriadku a judikatúry ESLP". Uviedla, že minimálna mzda v roku 2009, kedy bol žalobca oslobodený spod obžaloby, dosahovala výšku 296 €, ktorej desaťnásobok predstavoval 2.960 € a päťdesiatnásobok predstavoval 14.800 €. Odvolací súd v súvislosti s priznaním nemajetkovej ujmy žalobcovi v sume 15.000 € uviedol, že priznaná nemajetková ujma nie je väčšia v porovnaní so smrteľným následkom trestného činu, resp. morálnou škodou spôsobenou trestným činom znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania (bod 103 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia), čo podľa jej názoru nezodpovedalo priznanej sume žalobcovi. V tejto súvislosti žalovaná poukázala na rozhodnutie dovolacieho súdu 4Cdo/171/2005, 6MCdo/15/2012, 6Cdo/37/2012, 3Cdo/17/2017, 2Cdo/112/2017, 3Cdo/19/2018 a 3Cdo/25/2019. Žalovaná osobitne zdôraznila, že žalobcovi bola priznaná nemajetková ujma za väzbu v sume 5.000 €, čo v jeho prípade predstavuje 192 € za jeden deň väzby, Uvedeným spôsobom odvolací súd prekročil rozpätie určené českou judikatúrou (30Cdo/2357/2010), v zmysle ktorej na 1 deň väzby prichádza do úvahy rozpätie od 20 € do 60 €. V neposlednom rade žalovaná uviedla, že namietané okolnosti nesúvisia s nesprávnym zistením skutkového stavu, ale s nesprávnym právnym posúdením veci.

4.3. Na základe uvedeného žalovaná navrhla, aby najvyšší súd odvolacie rozhodnutie v napadnutom rozsahu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4.4. V neposlednom rade žalovaná navrhla odložiť vykonateľnosť napadnutého odvolacieho rozhodnutia, keďže jej dovolanie je plne dôvodné. V prípade štátu nie je navyše možné očakávať platobnú neschopnosť, čo môže byť ale prípad žalobcu, ak prípadné uhradené prostriedky žalobca medzitým spotrebuje.

5. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu, v spojení s jeho opravným uznesením podal dovolanie aj žalobca (ďalej aj „dovolateľ“). Dovolanie podal podľa § 421 ods. 1 písm. a/ alternatívne b/ a c/ CSP a podľa § 420 písm. f/ CSP. Navrhol, aby dovolací súd zrušil odvolacie rozhodnutie a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

5.1. Najskôr namietal nesprávne označenie žalovanej, keď podľa jeho názoru v mene štátu v danej veci boli zodpovedné tak Generálna prokuratúra SR (nemajetková ujma sa trestné stíhanie), ako aj Ministerstvo spravodlivosti SR (nemajetková ujma za väzbu), pretože do žaloby spojil dva samostatné nároky a každý si uplatnil na príslušnom ústrednom orgáne. Následne uviedol, že dovolanie podáva podľa § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP. V súvislosti s nesprávnym označením žalovanej sa podľa jeho názoru odvolací súd odklonil od rozhodnutia dovolacieho súdu 6Cdo/149/2011. Odvolací súd síce poukázal na toto rozhodnutie, ale unikol mu posledný odsek na piatej strane. Z opatrnosti si v tejto súvislosti uplatnil aj dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Žalobca formuloval aj príslušné otázky v tom zmysle, či

(i) pri uplatnení nárokov na náhradu nemajetkovej ujmy za väzbu a za trestné stíhanie, ktoré sa týkajú pôsobnosti Generálnej prokuratúry SR a Ministerstva spravodlivosti SR majú v konaní vystupovať obidva tieto štátne orgány v rozsahu ich pôsobnosti,

(ii) v prípade, ak súd rozhoduje jedným rozsudkom o náhrade nemajetkovej ujmy za väzbu a za trestné stíhanie má rozhodovať samostatným výrokom o nemajetkovej ujme za väzbu a samostatným výrokom o nemajetkovej ujme za trestné stíhanie, prípadne jedným výrokom, z ktorého však explicitne vyplýva, aká suma bola priznaná v súvislosti s väzbu a aká suma bola priznaná v súvislosti s trestným stíhaním.

5.2. Žalobca podal dovolanie (aj) podľa § 421 ods. 1 písm. c/ CSP. V tejto súvislosti namietal zníženie pôvodne priznanej náhrady na sumu 15.000 €, čo odvolací súd - podľa názoru žalobcu nesprávne - odôvodnil kritériami zavedenými do zákona č. 514/2003 Z.z. až od 1.1.2009, ktoré sa týkali ustanovenia § 17 ods. 3 citovaného zákona (bod 99 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia) resp. až od 1.1.2013, ktoré sa týkali ustanovenia § 17 ods. 4 citovaného zákona (body 100 až 103 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia), hoci jeho trestné stíhanie a väzba sa udiali v čase pred účinnosťou citovaných zákonných ustanovení. V tomto ohľade poukázal žalobca na dovolacie rozhodnutie 7Cdo/262/2015. Preto považoval priznanú výšku nemajetkovej ujmy za extrémne nízku. Odvolací súd sa v tejto súvislosti nevysporiadal ani s poukazovaním súdu prvej inštancie na rozhodnutia, ktoré priznávali podstatne vyššie sumy nemajetkovej ujmy (napr. 2MCdo/2/2017, 1Cdo/133/2018).

5.3. Dovolanie podľa § 420 písm. f/ CSP odôvodnil absenciou riadneho odôvodnenia rozsudku, jeho nepredvídateľnosťou a svojvoľnosťou.

6. Žalobca sa k dovolaniu žalovanej nevyjadril. Rovnako tak aj žalovaná k dovolaniu žalobcu.

7. Najvyšší súd, vychádzajúc z argumentácie žalovanej (bod 4.4.), nezistil splnenie predpokladov pre odloženie vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia v zmysle § 444 ods. 1 CSP; v súlade s ustálenou praxou tohto súdu o tom nevydal samostatné rozhodnutie (toto sa vydáva iba v prípade vyhovenia návrhu, pozn.).

8. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie ako strany sporu podali v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) dovolateľka, na ktorú sa vzťahuje § 429 ods. 2 písm. b/ CSP a dovolateľ, zastúpený v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorých neprospech boli dovolaním napadnuté výroky rozhodnutia vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnuté výroky rozsudku odvolacieho súdu a dospel k záveru, že obe dovolania je potrebné odmietnuť.

9. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1Cdo/6/2014, 3Cdo/357/2015, 4Cdo/1176/2015, 5Cdo/255/2014, 8Cdo/400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

10. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim *res iudicata*), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3Cdo/319/2013, 1Cdo/348/2013, 3Cdo/357/2016, 3ECdo/154/2013, 3Cdo/208/2014).

11. Ak by najvyšší súd bez ohľadu na prípadnú neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 172/03].

12. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

13. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov (písm. a), ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu (písm. b), strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník (písm. c), v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie (písm. d), rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd (písm. e), alebo súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (písm. f).

13.1. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (ods. 1). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (ods. 2).

13.2. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa

tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia; rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto aj v danom prípade skúmal opodstatnenosť argumentácie žalobcu a žalovanej, že v konaní došlo k nimi tvrdenej vade zmätočnosti (bod 3.1. a 4).

14. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

14.1. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

14.2. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP (podobne ako predchádzajúca právna úprava, pozn.) dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

15. V neposlednom rade dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom. Rovnako je dovolací súd viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

Dovolanie podľa § 420 písm. f/ CSP

16. Žalovaná v dovolaní namietala, že odvolací súd pri svojich záveroch o primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy rozhodnutie náležite neodôvodnil, neposkytol zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie a jeho rozhodnutie je vnútorne rozporné (bod 4.1.).

16.1. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

16.2. Právo na spravodlivý súdny proces je jedným zo základných ľudských práv a do obsahu tohto práva patrí viacero samostatných subjektívnych práv a princípov. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrovanou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

16.3. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu vydaných do 30. júna 2016 tak, že sa ním rozumie len faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to ako súd viedol spor) znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (porovnaj R 129/1999 a tiež rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/6/2014, 3Cdo/38/2015, 5Cdo/201/2011, 6Cdo/90/2012). Tento pojem nemožno vykladať extenzívne jeho vzťahovaním aj na faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. „Postupom súdu“ možno teda rozumieť iba samotný priebeh konania, nie však konečné rozhodnutie súdu posudzujúce opodstatnenosť žalobou uplatneného nároku.

16.4. Za zmätočnosťnú vadu v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP dovolateľka označila nedostatok dôvodov - nepreskúmateľnosť napadnutého odvolacieho rozhodnutia. Podľa názoru vec

prejednávajúceho senátu konanie pred odvolacím súdom takouto vadou postihnuté nebolo. I keď nepreskúmateľnosť rozhodnutia pre nedostatok jeho riadneho odôvodnenia je takým nesprávnym procesným postupom, ktorý je spôsobilý znemožniť sporovej strane, aby uplatňovala svoje procesné práva v takej miere, že to má za následok porušenie práva na spravodlivý proces, v prejednávanej veci o taký prípad nešlo. Dovoláním napádaný rozsudok totiž uvádza skutkový stav, ktorý považoval odvolací súd za rozhodujúci, stanoviská strán sporu k prerokúvanej veci, výsledky vykonaného dokazovania, obsah odvolania i právne predpisy, z ktorých vyvodil svoje právne názory vysvetlené v odôvodnení. Treba mať na pamäti, že konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca späťnosť rozsudku odvolacieho súdu s potvrdzovaným rozsudkom vytvára ich organickú (kompletizujúcu) jednotu. Aj keď odvolací súd znížil výšku priznanej nemajetkovej ujmy žalobcovi a upravil označenie pasívne legitimovaného subjektu, treba uviesť, že takto konal (iba) v rozsahu právnej úvahy, pri skutkovom stave zistenom súdom prvého stupňa, verifikovanom odvolacím súdom. Dovolateľka preto nedôvodne argumentovala, že rozhodnutie odvolacieho súdu je nepreskúmateľné; pričom za vadu konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP v žiadnom prípade nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv sporovej strany, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom.

16.5. Pokiaľ dovolateľka považovala za procesnú vadu v zmysle § 420 písm. f/ CSP nesprávny právny záver súdov nižších inšancií, či nesprávne vykonávanie dokazovania, či obstarávanie skutkových podkladov v procese zisťovania skutkového stavu, dovolací súd uvádza, že nesprávne právne posúdenie veci (nesprávne vyriešenie niektorej právnej otázky súdom) nemožno považovať za vadu zmätočnosti. To isté v zásade platí aj pre námietku o nesprávnom zistení skutkového stavu, či o nesprávnom hodnotení dôkazov. V rozhodovacej praxi najvyššieho súdu sa ustálil názor, podľa ktorého nedostatočné zistenie skutkového stavu, nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov alebo nesprávne vyhodnotenie niektorého dôkazu nie je vadou konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP (1Cdo/41/2017, 2Cdo/232/2017, 3Cdo/26/2017, 4Cdo/56/2017, 5Cdo/90/2017, 7Cdo/11/2017, 8Cdo/187/2017). Súlad tohto právneho názoru s Ústavou Slovenskej republiky posudzoval ústavný súd, nedospel však k záveru o jeho ústavnej neudržateľnosti (II. ÚS 465/2017, III. ÚS 40/2020).

17. Žalobca dovolanie podľa § 420 písm. f/ CSP odôvodnil (iba) absenciou riadneho odôvodnenia rozsudku, jeho nepredvídateľnosťou a svojvoľnosťou (bod 5.3.).

17.1. Zhodne s uvedeným v bodoch 16.1. až 16.3. a primerane v bodoch 16.4. a 16.5. dovolací súd konštatuje, že v tejto časti podaného dovolania žalobcu namietaný dôvod zmätočnosti už na prvý pohľad nezistil, a teda uvedená dovolacia námietka nie je prípustná.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a/, b/ a c/ CSP

18. Žalovaná podala dovolanie aj podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, a to pre odklon odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu pri riešení otázky - „určovanie primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy podľa hmotnoprávných predpisov slovenského právneho poriadku a judikatúry EŠLP" (bod 4.2.). V tejto súvislosti polemizovala s právnymi závermi odvolacieho súdu, spochybňovala správnosť jeho rozhodnutia resp. kritizovala prístup odvolacieho súdu k právnemu posudzovaniu veci, ktoré námietky však významovo nezodpovedajú kritériám uvedeným v ustanovení § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Žalovaná poukázala na rozhodnutie dovolacieho súdu 4Cdo/171/2005, 6MCdo/15/2012, 6Cdo/37/2012, 3Cdo/17/2017, 2Cdo/112/2017, 3Cdo/19/2018 a 3Cdo/25/2019.

18.1. Podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

18.2. Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, rozhodovacia prax dovolacieho súdu sa ustálila na tom, že je procesnou povinnosťou dovolateľa v dovolaní výslovne uviesť právne posúdenie odvolacieho súdu, ktoré považuje za nesprávne, konkretizovať, ako podľa jeho názoru mal odvolací súd konkrétnu právnu otázku správne vyriešiť, a zároveň musí špecifikovať ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, od ktorej sa mal podľa jeho názoru odvolací súd pri svojom rozhodovaní odkloniť (R 83/2018).

18.3. Pre právnu otázku v zmysle ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP je charakteristický „odklon" jej

riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Aby mala dovolateľom nastolená otázka relevantný význam v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, musí byť riešená odvolacím súdom a odvolací súd na jej riešení musel založiť svoje rozhodnutie.

18.4. Samo tvrdenie, že odvolací súd sa riešením určitej právnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ešte nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP; relevantným je až zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k dovolateľom tvrdenému odklonu skutočne došlo. Dovolací súd preto pristúpil k posúdeniu, či je opodstatnená argumentácia dovolateľky o odklone odvolacieho súdu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

18.5. Dovolateľka videla odklon pri riešení nastolenej otázky od viacerých rozhodnutí dovolacieho súdu. V rozhodnutí z 31. júla 2012 sp. zn. 6Cdo/37/2012 dovolací súd dospel k záveru, že súd je povinný vo svojom rozhodnutí zdôvodniť a vyrovnáť sa s relevantnými argumentmi účastníka o neprimeranosti odškodnenia aj s prihliadnutím na rozsah odškodnenia v iných, obdobných veciach; v tomto rozhodnutí dovolací súd poukázal na nález ústavného súdu zo 6. decembra 2006 sp. zn. III. ÚS 147/06 a tiež na rozsudok ESLP zo 17. júla 2012 (v prípade Winkler proti Slovenskej republike). Predmetným zrušujúcim rozhodnutím ale nebol vyslovený záväzný právny názor, pretože v ňom došlo k zrušeniu rozhodnutia odvolacieho súdu pre jeho nepreskúmateľnosť, a teda je zrejmé, že v uvedenom konaní sa z formálneho pohľadu neriešila otázka primeranosti náhrady nemajetkovej ujmy.

18.6. Dovolateľka videla odklon odvolacieho súdu aj od rozhodnutia najvyššieho súdu z 31. júla 2018 sp. zn. 2Cdo/112/2017, ktorým bolo zrušené napadnuté odvolacie rozhodnutie pre vadu zmätočnosti - nepreskúmateľnosť, keď sa sudy opomenuli vysporiadať s judikatúrou pre stranu sporu priaznivú, z čoho je podľa názoru dovolacieho súdu zrejmé, že predmetná argumentácia žalovanej v tomto smere prísne formálne nerieši otázku neprimeranosti náhrady nemajetkovej ujmy.

18.7. Najvyšší súd v ďalšom žalovanou označenom rozhodnutí z 30. septembra 2013 sp. zn. 6MCdo/15/2012 dospel k záveru, podľa ktorého určenie výšky primeranej náhrady nemajetkovej ujmy nie je záležitosťou voľnej úvahy, ktorá by nepodliehala žiadnemu hodnoteniu; jej základom je zistenie skutkových okolností, ktoré súdu umožnia úvahu na určitom kvalitatívnom posúdení základných súvislostí. Treba, aby sudy v súvislosti s tým vzali do úvahy aj iné hmotnoprávne predpisy upravujúce odškodnenie, napríklad zákon č. 215/2006 Z.z., v zmysle ktorého, v prípade že trestným činom bola spôsobená smrť, má poškodený nárok na vyplatenie odškodnenia v sume päťdesiatnásobku minimálnej mzdy; pri trestnom čine znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania za spôsobenú morálnu škodu stanovuje limit odškodnenia vo výške desaťnásobku minimálnej mzdy. Súd sa musí zaoberať napríklad aj otázkami, v čom je nemajetková ujma žalobcu v jeho spoločenskom, pracovnom, rodinnom živote spôsobená nezákonným rozhodnutím väčšia v porovnaní so smrteľným následkom trestného činu, respektíve s morálnou škodou spôsobenou trestným činom znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania. Odvolací súd v teraz posudzovanej veci v zásade rešpektoval vyššie uvedené úvahy (viď nižšie bod 29).

18.8. Rozhodnutie z 13. júla 2017 sp. zn. 3Cdo/17/2017 celkom zjavne nesúvisí s predmetnou právnou otázkou, pretože rieši problematiku neplatnosti skončenia pracovného pomeru.

18.9. Odklon v posúdení primeranosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy videla dovolateľka aj od rozhodnutí najvyššieho súdu z 24. júla 2018 sp. zn. 3Cdo/19/2018 a z 20. júna 2019 sp. zn. 3Cdo/25/2019, z ktorých v podstatnom vyplývalo, že pri úvahách o určení primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy bolo potrebné prihliadať na iné právne predpisy slovenského právneho poriadku upravujúce odškodnenie, ako aj v kontexte s rozhodnutiami ESLP a ústavného súdu. V súvislosti s uvedenými rozhodnutiami dovolacieho súdu v teraz posudzovanej veci platí už uvedené v bode 18.7. in fine.

18.10. V rozhodnutí z 27. apríla 2006 sp. zn. 4Cdo/171/2005 najvyšší súd v podstatnom konštatoval, že i keď je výška zadosťučinenia v peniazoch predmetom úvahy súdu, jeho úvaha sa musí opierať o celkom konkrétne a preskúmateľné hľadiská. Uplatnenie voľnej úvahy sa tak nesmie stať nepreskúmateľnou ľubovôľou súdu, vymykajúcou sa akejkolvek kontrole. Nemožno priznávať neprimerané či dokonca tak premrštené sumy, ktoré by vo svojich dôsledkoch viedli k bezdôvodnému obohacovaniu sa, a ktoré by napríklad pri porovnaní „odškodnenia“ zásahu do práva na ochranu osobnosti s „odškodňovaním“ zásahov do iných základných práv zaručených Ústavou Slovenskej republiky mohli niektoré ujmy na

iných základných právach (napríklad ujmy na zdraví či dokonca živote) bagatelizovať.

19. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu sa odvolací súd právnymi závermi, na ktorých založil rozhodnutie napadnuté dovolaním žalovanou, neodklonil v nastolenej otázke (otázka primeranosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 514/2003 Z. z. a judikatúry EŠLP) od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ktorú v danom prípade predstavujú v rozhodnutiach najvyššieho súdu uvedené vyššie. Dovolací súd v tejto súvislosti predovšetkým uvádza, že odvolací súd svojim zmeňujúcim rozhodnutím redukoval prvostupňovým súdom priznanú celkovú výšku priznanej sumy 60.000 € na sumu 15.000 €, ktorá predstavovala nemajetkovú ujmu spôsobenú žalobcovi nezákonným rozhodnutím (vedením trestného stíhania a väzbou). V zhode (teda nie v rozpore, pozn.) s vyššie uvedenými rozhodnutiami dovolacieho súdu, pri posudzovaní kritérií, podľa ktorých sa určuje výška nemajetkovej ujmy, aj odvolací súd - cez prizmu skoršej súdnej judikatúry - v zásade zohľadňoval neskoršiu právnu úpravu § 17 ods. 3 a 4 zákona č. 514/2003 Z.z., a to aj napriek tomu, že posudzovaný nárok sa týkal skoršieho obdobia (pozri body 98, 99 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia). Odvolací súd v tejto súvislosti explicitne uviedol, že zákonné ustanovenie § 17 ods. 3 a 4 zákona č. 514/2003 Z.z. priamo neaplikoval (body 100, 103 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia). Aj cez skoršiu judikatúru dospel k hornej hranici stropu, predstavujúcemu 50 násobok minimálnej mzdy, ktorý ako uvádza aj žalovaná v podanom dovolaní v reáliách danej veci predstavoval sumu 14.800 € [bod 4.2. (súd priznal žalobcovi 15.000 €)]. Na strane druhej uvedený strop nepovažoval odvolací súd za konečný a pripustil existenciu dôvodov pre priznanie náhrady, ktorá prekračuje stanovený limit [tieto však nezistil, pozn. (body 103 a 105)]. V rámci svojich úvah poukázal tiež na rozhodnutia EŠLP a dovolacie rozhodnutie sp. zn. 6MCdo/15/2012 (bod 104 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia). Následne zdôrazniac, že náhradu za nezákonné rozhodnutie nemožno oddeliť od náhrady za väzbu, naopak je potrebné ich posudzovať spoločne, keďže nie je možné oddeliť následky, ktoré boli nimi spôsobené v bodoch 112 až 123 vysvetlil, ktoré okolnosti pre priznanie sumy 15.000 € zohľadnil a ktoré nie.

20. Vzhľadom na to, že sa odvolací súd pri riešení žalovanou nastolenej otázky neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, dospel dovolací súd k záveru, že prípustnosť dovolania žalovanej z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP nevyplýva.

21. Žalobca v rámci podaného dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c/ CSP namietal nesprávne právne posúdenie v podstate rovnakej otázky, akú formulovala žalovaná [bod 4.2. a 18 (súvisiacej s určením primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy)], avšak v opačnom garde. Kým žalovaná namietala neprímeranú výšku priznanej sumy, žalobca považoval priznanú sumu za nízku, poukazujúc v podstate na to, že sa odvolací súd nemal riadiť kritériami uvedenými v § 17 ods. 3 a 4 zákona č. 514/2003 Z.z., keďže tieto v rozhodnom čase neplatili. Poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 7Cdo/262/2015. Odvolací súd sa rovnako v tomto ohľade nevysporiadal ani s dovolacími rozhodnutiami, ktoré priznávali podstatne vyššie sumy nemajetkovej ujmy (napr. 2MCdo/2/2017, 1Cdo/133/2018).

21.1. Najvyšší súd v rozhodnutí zo 16. marca 2015 sp. zn. 7Cdo/262/2015 opakovane zrušil odvolacie rozhodnutie z dôvodu, že odvolací súd nesprávne na vec aplikoval ustanovenia § 17 ods. 3 a 4 zákona č. 514/2003 Z.z., hoci bola posudzovaná škoda, ktorá vznikla pred účinnosťou tohto zákonného ustanovenia. V dôsledku tohto postupu odvolací súd svojim rozhodnutím (bez akéhokoľvek bližšieho zdôvodnenia prečo) poprel navrhovateľovi princíp úplného odškodnenia na satisfakciu, neprípustne odňal navrhovateľovi už existujúce právo a tým porušil aj zákaz retroaktivity, uviedol dovolací súd. V okolnostiach teraz posudzovanej veci na rozdiel od veci sp. zn. 7Cdo/262/2015 však odvolací súd priamo neaplikoval na vec ustanovenia § 17 ods. 3 a 4 CSP, pričom pripustil existenciu dôvodov pre priznanie náhrady, ktorá prekračuje stanovený limit 50 násobku minimálnej mzdy (pozri bod 19).

21.2. Žalobca v tejto súvislosti tiež namietal, že sa odvolací súd nevysporiadal ani s dovolacími rozhodnutiami, ktoré priznávali podstatne vyššie sumy nemajetkovej ujmy (napr. 2MCdo/2/2017, 1Cdo/133/2018). Podľa názoru dovolacieho súdu však otázka - aká má byť výška náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím (vedením trestného stíhania a väzbou) je vždy závislá od výsledku posúdenia individuálnych, jedinečných skutkových okolností každej prejednávanej veci, ktoré sú nezameniteľné s okolnosťami relevantnými v iných veciach. Pri posúdení a hodnotení zákonom ustanovených východísk postupujú totiž sudy vždy diferencovane v každom konkrétnom prípade a

nezotrávajú na určitých striktných hraniciach. Inak povedané závery súdov pri posudzovaní nastolenej otázky sú výsledkom procesu komplexného vyhodnotenia skutkových okolností prejednávanej veci, ktoré v konaní vyšli najavo a ktoré v rámci zásady voľného hodnotenia dôkazov súdy viedli k prijatiu toho-ktorého rozhodnutia; dovolací súd je navyše v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd.

21.3. Preto aj v tomto prípade dospel dovolací súd k záveru, že prípustnosť dovolania žalobcu z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP nevyplýva.

22. Žalobca dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a/ alternatívne b/ CSP odôvodnil nesprávnym vypustením pôvodného žalovaného 1/ (GP SR) a nerozhodnutím o jeho nároku samostatným výrokom o nemajetkovej ujme za väzbu a samostatným výrokom o nemajetkovej ujme za trestné stíhanie [bod 5.1. (i) a (ii)]. V tomto ohľade poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6Cdo/149/2011.

22.1. Najvyšší súd sa v rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/149/2011 vyjadril k otázke označenia orgánu, ktorý koná za štát a procesného postupu a jeho následkov v prípade, že nedošlo v žalobe k jeho riadnemu označeniu. V tomto rozhodnutí uviedol, že ak by bola v žalobe ako strana sporu Slovenská republika označená viackrát, teda ako žalovaná 1/, žalovaná 2/, žalovaná 3/, nebolo by takéto označenie správne. Išlo by o vadu žaloby, na odstránenie ktorej (a obvykle aj na odstránenie s tým spojennej vady petitu žaloby) je súd povinný vyzvať žalujúcu stranu. Štát ako ten istý subjekt môže mať procesné postavenie žalovaného len jedenkrát; nemôže v konaní tvoriť sám so sebou spoločenstvo účastníkov, resp. z hľadiska hmotného práva napríklad dlžnícku solidaritu. Okrem toho vyslovil názor, že ak uplatnený nárok proti štátu môže byť posudzovaný podľa rôznych právnych predpisov a spadať tak do pôsobnosti rôznych orgánov štátu, alebo ak uplatnené nároky sa týkajú pôsobnosti rôznych štátnych orgánov, nič nebráni, aby v konaní proti štátu ako jedinému žalovanému vystupovali ako subjekty konajúce za štát (v jeho mene) všetky tie štátne orgány (prípadne aj právnická osoba oprávnená podľa osobitného predpisu), do pôsobnosti ktorých vec patrí, pričom každý z nich bude konať v mene štátu ohľadne toho nároku, ktorý sa týka jeho pôsobnosti. Ďalej uviedol, že označenie správneho štátneho orgánu v žalobe, ktorý koná za štát v rozsahu svojej pôsobnosti, nie je otázkou pasívnej legitímácie štátu v konaní, resp. s pasívnou legitímáciou štátu nesúvisí. Pasívna legitímácia je stav, ktorý znamená že subjekt práva je nositeľom subjektívnej povinnosti vyplývajúcej z hmotného práva. Riadne označenie štátu ako žalovaného účastníka konania je náležitou riadneho návrhu na začatie konania. Štát je ako účastník konania označený riadne, ak je súčasne s ním označený príslušný štátny orgán, ktorý bude za štát konať (§ 79 ods. 1 OSP). Neoznačenie toho, kto má za štát konať, má za následok neúplnosť návrhu so súčasným vznikom povinnosti súdu pokúsiť sa o odstránenie tejto vady postupom podľa § 43 OSP. V prípade, že žalovaná strana síce štátny orgán, ktorý má za štát konať, označí, ale uplatnený nárok do pôsobnosti tohto štátneho orgánu nepatrí, alebo označí subjekt, ktorý štátnym orgánom nie je, resp. nie je ani právnym subjektom, nejde o vadu návrhu ani o nedostatok podmienky konania. Z ustanovenia § 21 ods. 4 veta prvá OSP vyplýva, že súd je povinný - bez zreteľa na označenie obsiahnuté v návrhu - zabezpečiť, aby za štát pred súdom konal štátny orgán v rozsahu pôsobnosti ustanovenej osobitnými predpismi alebo právnická osoba, ktorá je oprávnená podľa osobitného predpisu a konať len s takýmto oprávneným subjektom.

22.2. Odvolací súd v tejto súvislosti uviedol, že súd prvej inštancie správne poukázal na to, že vo všeobecnosti pokiaľ ide o náhradu škody titulom nezákonnej väzby, orgánom verejnej moci, ktorý koná v mene štátu, je Ministerstvo spravodlivosti SR (podľa § 4 ods. 1 písm. a/ zák. č. 514/2003 Z.z.) a pokiaľ ide o nárok uplatnený titulom nezákonného rozhodnutia je orgánom oprávneným konať za štát je Generálna prokuratúra SR (podľa § 4 ods. 1 písm. f/ zák. č. 514/2013 Z.z., v znení účinnom od 1.1.2013). Avšak v danom prípade si žalobca žiadosťou o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody uplatnil súčasne nárok titulom nezákonného rozhodnutia aj titulom väzby, pričom nezákonnosť oboch odvodzuje od výsledku toho istého trestného stíhania (oslobodenia spod obžaloby) a aj v tomto konaní si uplatnil tieto dva nároky spoločne, preto je potrebné v zmysle vyššie citovaných ustanovení konať v mene štátu iba s jedným štátnym orgánom (bod 69 odôvodnenia odvolacieho súdu).

22.3. Výslovený právny záver odvolacieho súdu, ktorý v okolnostiach posudzovanej veci vyplýval zo zisteného skutkového stavu [žalobca si žiadosťou o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody uplatnil súčasne nárok titulom nezákonného rozhodnutia aj titulom väzby, pričom nezákonnosť oboch odvodzuje od výsledku toho istého trestného stíhania (oslobodenia spod obžaloby) a aj v tomto konaní si

uplatnil tieto dva nároky spoločne], ktorým je dovolací súd viazaný (§ 442 CSP), nie je možné považovať ani za arbitrárny alebo celkom zjavne neodôvodnený. Navyše z hľadiska nosných dôvodov rozhodnutia nie je ani právne významný, t. j. rozhodnutie odvolacieho súdu nezáviselo od vyriešenia tejto otázky (§ 421 ods. 1 CSP). Uvedené rovnako platí aj pre ďalšiu otázku žalobcu [pozri bod 5.1. (ii)], pričom z odôvodnenia napadnutého odvolacieho rozhodnutia je celkom zrejmé, že priznaná suma v prospech žalobcu vo výške 15.000 € pozostáva z náhrady za väzbu vo výške 5.000 € a za nezákonné rozhodnutie vo výške 10.000 € (bod 123 odôvodnenia odvolacieho rozhodnutia).

23. Žalobca podal dovolanie proti celému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktoré žalobca navrhol zrušiť (bod 5), teda aj proti časti, v ktorej dovolací súd zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi 15.000 €.

23.1. Podľa § 424 CSP môže dovolanie podať iba strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané. Otázku, či dovolateľ je procesnou stranou uvedenou v tomto ustanovení, treba vždy riešiť s prihliadnutím na individuálne okolnosti daného prípadu.

23.2. Prípustnosť dovolania má vo všeobecnosti stránku objektívnu a subjektívnu. Objektívna stránka sa nevzťahuje na osobu konkrétneho dovolateľa a zohľadňuje (len) vecný aspekt tohto opravného prostriedku - či smeruje proti rozhodnutiu vykazujúcemu zákonné znaky rozhodnutia, proti ktorému je dovolanie prípustné (objektívna prípustnosť dovolania je vymedzená ustanoveniami § 420 a § 421 CSP). Subjektívna stránka prípustnosti dovolania sa naopak viaže na osobu konkrétneho dovolateľa a zohľadňuje osobný aspekt toho, kto podáva dovolanie - či je u neho daný dôvod, ktorý ho oprávňuje podať dovolanie. Pri skúmaní subjektívnej stránky prípustnosti dovolania treba vziať na zreteľ, či dovolateľ bol negatívne dotknutý napadnutým rozhodnutím (viď tiež R 50/1999). Skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska objektívneho nasleduje až po skúmaní subjektívnej stránky prípustnosti dovolania; pokiaľ dovolací súd dospeje k záveru, že dovolanie nie je subjektívne prípustné, nepristúpi už k skúmaniu prípustnosti dovolania z hľadiska ustanovení § 420 a § 421 CSP.

23.3. Vyššie uvedený výrok, ktorým dovolací súd zaviazal žalovanú zaplatiť žalobcovi 15.000 € nemá negatívny dopad na právne postavenie žalobcu.

23.4. Z uvedeného dôvodu dospel dovolací súd k záveru, že žalobca nebol v zmysle § 424 CSP subjektívne oprávnený napadnúť dovolaním tento výrok rozsudku odvolacieho súdu.

24. Dovolací súd odmietne dovolanie, ak a/ bolo podané oneskorene, b/ bolo podané neoprávnenou osobou, c/ smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné, d/ nemá náležitosti podľa § 428, e/ neboli splnené podmienky podľa § 429 alebo f/ nie je odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi alebo ak dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom uvedeným v § 431 až 435 CSP.

25. Najvyšší súd odmietol dovolanie žalobcu a žalovanej podľa § 447 písm. c/ CSP (dovolanie podľa § 420 písm. f/ CSP), a vo zvyšku podľa § 447 písm. f/ CSP (dovolanie žalobcu podľa § 421 ods. 1 písm. a/ alt. b/ a c/ CSP a dovolanie žalovanej podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP).

26. Rozhodnutie o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

27. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.